

УДК 728.011

В. В. Давиденко
аспірант КиївЗНДІЕП

ОСОБЛИВОСТІ ТА АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЇ АРХІТЕКТУРИ ЖИТЛОВОГО СЕРЕДОВИЩА З УРАХУВАННЯМ СОЦІАЛЬНО- ПСИХОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ

Анотація: розглядаються особливості організації масового багатопверхового житлового середовища з урахуванням соціально-психологічних чинників. Надається концепція деяких положень допроектного аналізу, орієнтованого на комплексне врахування місцевих вимог до житлових будинків. В тому числі в цей аналіз вміщує виявлення вимог колективного замовника, що отримуються методами соціологічних і психологічних досліджень. Наведена можливість проектування на основі цих підходів більш гуманізованого житлового середовища.

Ключові слова: житловий будинок, житлове середовище.

Зміни що виникають в соціальній структурі суспільства випереджає формування відповідних типологічних моделей житла. Відбувається зміна розміру і складу розповсюдженої сім'ї, поступово зникають багатопоколінні сім'ї, підвищується число нетрадиційних видів домогосподарств - «цивільні сім'ї», одинаки, різноманітні групи молодих людей, що спільно орендують житло, самотні люди похилого віку, що здають частину свого житла в найми.

Внутрішнє дроблення професії (архітектор-"об'ємщик", містобудівник, ландшафтник, дизайнер, конструктор) посилило проблеми, викликані роз'єднуванням архітектора і споживача. Сьогодні від імені масового і анонімного мешканця замовником архітектурного проекту виступає посередник, що не знає його реальних потреб і запитів. У результаті архітектори ухвалюють рішення за людей, яких вони ніколи не бачили. Готове середовище не стає по-справжньому своїм, по відношенню до нього важко формується відчуття емоційної прихильності, проте виникає байдуже або вороже відношення як до чогось нав'язаного, насильницького і чужого.

В попередні періоди були численні спроби врахувати соціальні аспекти при проектуванні житлових комплексів, в тому числі на теоретичному рівні [1,2,3]. Незалежно від того, хто вважався "дійсним" суб'єктом житлового середовища - індивід, сім'я, колектив, сусідство – суб'єктивне прийняття і нав'язування архітектурних рішень неминуче приводило до нежиттєздатних моделей житла (будинки-комуна, соцмістечко, "житло перехідного типу", Будинки Нового Побуту, молодіжний житловий комплекс і т.д.). В кожному

випадку мало місце неврахування реальних зв'язків і пріоритетів соціальних суб'єктів.

Житло, засноване на єдиному глобальному принципі: кожен може отримати лише той стандарт житла (квартири), який закладений в системі нормування житлового будівництва. Система була уніфікованою незалежно від того, державне це житло, кооперативне, відомче або нібито «ринкове». Наявні принципи демографічної диференціації квартирної фонду були засновані на абстрактних уявленнях про сім'ю, без урахування її реальних потреб. При заселенні навіть вони не витримувалися і здатні були впливати лише на кількісне співвідношення типів квартир, але не на їх якісну різноманітність. Описана ситуація є тупиковим шляхом розвитку житла і гальмує житловий ринок вже сьогодні.

Альтернативний в чистому вигляді «ринковий» шлях, коли архітектори через свої професійні уявлення створюють різноманітний спектр житла і квартир. Причому, різноманітний не тільки за архітектурними параметрами, але і за комфортом мешкання, і за вартістю будівництва і реалізації на ринку житла. Такий шлях припускає створення обширного, відкритого і конкурентного ринку житла і вільне функціонування на ньому відповідних ринкових відносин, які забезпечують в часі саморегуляцію житлового фонду, що пропонується. Очевидно, що цей варіант здатний запрацювати лише в перспективі.

Цілком реальний вже сьогодні наступний, варіант. Його суть полягає в тому, що створюються об'єкти житлового середовища, призначені для конкретних, заздалегідь відомих суб'єктів, наприклад, у формі певної кооперації за місцем проживання. Це може бути і вибірка потенційних покупців житла з урахуванням місця його будівництва (центр міста, периферія, заміська територія). Проектувальник у контакті з соціологами і психологами вивчає відповідних суб'єктів і формує адекватне їх бажанням житлове середовище, з урахуванням потреб замовника та його можливостей. В цьому випадку не виключена і спеціальна категоризація стандартів "житлових середовищ" під найбільш вірогідні типи житлових сусідств. Проте і цей варіант поки не може вважатися універсальним, оскільки вимагає досконалого знання про конкретних суб'єктів (замовників), про їх взаємини з середовищем. Головною проблемою є відсутність методичного забезпечення реалізації цієї моделі. Крім того, складний сам процес виділення (формування) дійсного суб'єкта житлового середовища, оскільки не всякий потенційний замовник є таким. Ця проблема вимагає методичного відпрацювання організаційних процедур.

Як альтернатива, дуже принадний варіант, при якому забезпечується групи (товариства, громади, кооперативи) з самоорганізації житлового середовища

при максимально можливій свободі діяльності її суб'єктів (споживачів). Причому в таких групах роль професіоналів (архітекторів, дослідників, будівельників) зовсім не принижується, а тільки ставиться на службу реальним замовникам і здійснюється в тісному контакті з ними.

Варто для формулювання і реалізації концепції проектування з урахуванням наведених вище передумов і соціально-психологічних чинників встановити ефекти від впровадження цілісних моделей житлового середовища з урахуванням місцевих вимог і потреб «колективного замовника».

Психологічний ефект. Із створенням громад у людей з'являється можливість матеріалізації своєї індивідуальності, організувати оточення по особистих (груповим) схильностям і перевагах, що збільшує відчуття господаря, господарське відношення до навколишнього середовища (замість сьогоденної відчуженості в житлових будинках і районах). З'являється відчуття захищеності в своєму житловому середовищі, формується психологічна "з'єднаність" з своїм житлом, районом і містом.

Соціальний ефект. Сумісне формування житлового середовища сприяє розкриттю потенціалу діяльності людей (шляхом взаємної мотивації, соціальної детермінації), а також розвитку змістовних форм соціальної інтеграції людей. В результаті людина сприймає себе вже не як самотню особу, а як члена групового суб'єкта, дієздатного співтовариства. Відбувається збільшення потенційних суб'єктів інновації, що приводить до здорової конкуренції і взаємозбагачення. Істотним соціальним ефектом треба вважати відтворення активної і працездатної людини і нових поколінь, які здатні багато що дати для розвитку соціального життя як за місцем проживання, так і у виробничих і суспільних сферах.

Культурний ефект. Враховуючи, що житлова громада багато в чому "самогенерує явище", при масовому переході до такого типу утворення середовища відбувається помітне збільшення різноманітності домашнього і прибудинкового способу життя, різноманітності домашньої культури. Це неодмінно веде до відродження локальних культур, до подальшого розвитку місцевих традицій і звичаїв. А збільшення внутрішньої гетерогенності всієї культури - це найважливіша застава її життєздатності.

Вказані ефекти пронизують всі основні сфери суспільного життя (трудова, сімейна, дозвілля і т.д.) і охоплюють окрім членів общини широкий контингент людей. Зона впливу ефектів виходить за локальні просторові рамки і буде розповсюджуватися на державний і загальнокультурний рівень, на активне формування громадського суспільства в цілому. При цьому стає бажаним моніторинг, координація і коректування дій від імені професійних і суспільних інституцій.

Висновки:

1. Однією з головних особливостей архітектурного середовища є те, що воно в більшості випадків є тілом для життєдіяльності людини і впливає на людину незалежно від його бажання.

2. Характер виявлення суттєвої для визначення архітектурних особливостей житлового утворення або будинку соціальної інформації будується, на з'ясуванні особливих побажань щодо життєдіяльності груп населення: у квартирі, будинку, на дворовій території, залученні городян до процесу реконструкції і проектування за допомогою принципів громадської співучасті.

3. У вітчизняній архітектурній практиці поки не розроблено творчих методів, що застосовуються при роботі архітектора по залученню жителів щодо реалізації локальних програм, формування житлового середовища і отримання від них реального знання про потреби мешканців і представників місцевого бізнесу. Залишилися мало вивченими взаємовідношення і професіоналів архітекторів; владних структур і різних категорій населення до реальної архітектурної діяльності.

Література

1. Молчанов В.М. Проблемы современной жилищной архитектуры и качество жизни Жилищное строительство. 2004.
2. Глазычев В.Л., М.М. Егоров, Т.В. Ильина Городская среда. Технология развития: "Издательство Ладья" 1995
3. Гутнов А.Э. "Эволюция градостроительства" -М: Стройиздат. 1984

Аннотация

Рассматриваются особенности организации массовой многоэтажной жилищной среды с учетом социально-психологических факторов. Предоставляется концепция некоторых положений допроектного анализа, ориентированного на комплексный учет местных требований к жилым домам. В том числе в этот анализ вмещает выявление требований коллективного заказчика, которые получают методами социологических и психологических исследований. Приведена возможность проектирования на основе этих подходов более гуманизированной жилищной среды.

Ключевые слова: жилой дом, жилия среда

Annotation

The features of organization of mass multistory housing environment are examined taking into account socially-psychological factors. Conception of some positions is given to the project analysis, oriented to the complex account of local requirements to the dwelling-houses. Including in this analysis contains the exposure of requirements of collective customer, which turn out the methods of sociological and psychological researches. Possibility of planning on the basis of these approaches of more humanized housing environment is resulted.

Key words: dwelling-house, housings environment.